
Michal Mirvald*

Palíšková Marcela. Trh práce v Evropské unii. Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy

Praha: C. H. Beck, 2014. 240 stran. ISBN 978-80-7400-270-0.

Deskripce různých situací na trhu práce je nadčasově aktuálním tématem. Snad je tomu díky nejednoznačné identifikaci vazeb a kauzalit subjektů na nabídkové a poptávkové straně trhu, které jsou zastírány či komplikovány širokým spektrem exogenních faktorů, mnohdy obtížně měřitelných. Snad jsou důvodem různá potencionální modelová pojetí, vyplývající z nejednoznačné teoretické definovatelnosti, variability prostorové dimenze a interdisciplinarity. Nebo je tomu tak i díky politizaci jdoucí ruku v ruce s masovou medializací, která připomíná, že se jedná o téma týkající se každého jednotlivce.

Jedním ze zajímavých publikačních počínů je kniha Marcely Palíškové *Trh práce v Evropské unii* s podnázvem *Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy*, ze které nejenže číší autorčina bezesporná erudice, smysl pro systematickosti a snaha o vytvoření komplexního pohledu na věc, ale oproti jiným publikacím (Brožová, 2012) je na problematiku trhu práce nahlíženo z jiného úhlu pohledu.

Obsah knihy je rozčleněn do pěti kapitol, kterými se prolíná široká škála vědních disciplín, počínaje filozofií, psychologií a sociologií, přes ekonomii, dějiny ekonomických teorií, sociální politiku a statistikou konče. Navzdory výše uvedenému a i přes bohatou pestrost použitých metod je text logicky koncipovaným celkem. Každá z kapitol je zakončena stručným obsahovým shrnutím a vyjmenováním klíčových slov, což poskytuje čtenáři jistý komfort. Tomu přispívá jak seznam zkratk v úvodu knihy a abecedně řazený rejstřík pojmů na jejím konci, tak závěrečné shrnutí všech v knize analyzovaných problémů a zjištěných kauzalit.

V úvodní části první kapitoly se autorka umně vypořádává s teoretickým ukotvením pojmů lidský kapitál a sociální kapitál, přičemž vychází ze základních pramenů světových autorů. S pomocí vybraných ukazatelů dále ilustruje, jak lze prakticky kvantifikovat lidský kapitál a získané výsledky aplikuje na jednotlivé členské státy Evropské unie. Závěrečná část první kapitoly s názvem *Ekonomie trhu práce* pak čtenáři nabízí letmý exkurz do možných pojetí trhu práce na bázi vybraných ekonomických škol a proudů. Ačkoliv je z provedené selekce zřejmý autorčin smysl pro komplexnost, je nutno kriticky podotknout, že tato část nenabízí čtenáři s širším ekonomickým povědomím nic nového a zestručněný výklad ve stylu á la Robert Holman (2005) odvádí čtenářovu pozornost od slibovaného tématu. Například krátká deskripce keynesovské ekonomické rovnováhy, respektive nerovnováhy, je zcela jistě vícedimenzionálním problémem než jen ekonomii trhu práce, a tak se nabízí otázka, proč čtenář podobné publikace vlastně potřebuje znát

---

* **Michal Mirvald** (michal.mirvald@vse.cz), Vysoká škola ekonomická v Praze.

informaci o splnění, respektive nesplnění, základní makroekonomické identity?¹ Autorka se v několika málo případech nevyvarovala tvrzením, která jsou z pohledu ekonomické teorie mylná, či přinejmenším zpochybnitelná a diskutabilní. Rovnováhu na trhu zcela jistě není možné definovat jako rovnováhu mezi množstvím a cenou (str. 20). Stejně tak není možné jednoznačně říci, že na trhu práce (a obecně na jakémkoliv jiném trhu) se subjekty na straně poptávky i nabídky snaží maximalizovat svůj užitek (str. 1).

Druhá kapitola nabízí ucelený přehled chronologického vývoje evropské sociální politiky a politiky zaměstnanosti ve druhé polovině 20. století, podložený významnými právními akty a stručně dokumentovaný dobovými reáliemi. Kromě zmíněného chronologického vývoje je však nahlíženo na genezi evropského trhu práce a s tím související politiky zaměstnanosti zemí Evropského společenství (a následně Evropské unie) i z pozice prioritní významnosti, kdy se z původní nevýznamné až okrajové oblasti stala jedna z klíčových strategických oblastí. Ačkoliv pouhé vyslovení pojmů „sociální politika“ či „politika zaměstnanosti“ obecně evokuje představu širokého tematického rozsahu, výklad zde provedený se nerozměňuje, ale drží se nastavené linie.

Stěžejní částí knihy jsou třetí kapitola *Evropský trh práce – aktuální otázky a trendy* a kapitola čtvrtá s názvem *Koncept flexicurity – účinný nástroj snižování nezaměstnanosti*.

Ve třetí kapitole čtenář jistě ocení přehledný, avšak i nenudný rozbor fenoménu globalizace a jeho dopadu na trh práce, bohatě diskutované příčiny nezaměstnanosti (včetně strukturální nezaměstnanosti v souvislosti s vývojem kvality pracovní síly a trendem ve vytváření pracovních míst) či provedenou diskuzi důsledků nezaměstnanosti v podobě tzv. marginalizace některých skupin obyvatelstva. Ve své komplexnosti se autorka snaží detailněji analyzovat takové kauzality, jako jsou vliv vzdělání na uplatnění se jedince v praxi, vliv produktivity práce na konkurenceschopnost ekonomiky, vliv vzdělání na ekonomický růst či vztah mezi počtem osob s vysokoškolským vzděláním a dosažené míry zaměstnanosti. Výsledky dílčích analýz jsou přehledně doplněny reálnými daty vybraných států, ať již ve formě tabulek či grafů. Nicméně jelikož úkolem recenzenta je být i kritický, pak je nutno zmínit několik námitek, poznámek a výhrad. U poslední výše uvedené kauzality absentuje alespoň pro informaci zmínka o možné obrácené závislosti, tedy vztahem mezi mírou dosažené zaměstnanosti a počtem osob s vysokoškolským vzděláním. Dále je nutno obecně podotknout, že z provedených regresí (str. 76, 99) s tak nízkým koeficientem determinace není možné vyvodit žádný významný závěr, spíše by bylo potřeba uvažované modely precizovat. Poslední výhrada patří kvantifikaci produktivity práce (str. 70), kdy pro přehlednost mělo být uvedeno, zda se jedná o produktivitu celkovou, mezni nebo průměrnou, a zejména zda jde o tzv. fyzickou či naturální produktivitu, anebo se jedná o produktivitu peněžní. Ve jmenovateli vzorce je uveden počet pracovních hodin, který ale teoreticky nemusí být totožný s počtem odpracovaných hodin. Z následující tabulky 3.1 (str. 71), která numericky dokumentuje úroveň produktivity práce členských států EU a USA, oproti průměru EU 27 je sice zřetelné vidět, jak si který stát stojí ve srovnání s průměrem EU, nicméně čtenář, který je vybaven pouze zmiňovaným vzorcem výpočtu průměrné fyzické produktivity práce bude muset vynaložit jistě úsilí, aby zjistil, jaký byl vlastně postup výpočtu indexovaných hodnot v tabulce.

1 „V praxi však nelze rovnováhu mezi úsporami a investicemi udržovat, a proto vznikají situace později označované jako mezeira úspor ... a mezeira investic...“ (str. 31). I když je zde proveden rozbor možných rovnovážných a nerovnovážných situací, důvod splnění, respektive nesplnění, ekvivalence mezi investicemi a úsporami zcela absentuje.

Toto úsilí je navíc komplikováno uvedením zkratky PPS v hlavičce tabulky, která chybí v seznamu zkratek.

Ústředním tématem předposlední čtvrté kapitoly je relativně nový koncept *flexicurity*, který je ze strany Evropské unie považován za účinný nástroj zvýšení zaměstnanosti. Již z názvu je možno dovodit, že půjde o mix flexibility a jistoty na trhu práce. Autorka se však nespokojila pouze s definicí, ale pokusila se obecně kategorizovat indikátory flexibility a na datech z roku 2013 poskytuje napříč zeměmi EU zajímavý náhled na využívání vybraných instrumentů, jako jsou termínované pracovní kontrakty, zkrácené pracovní úvazky či vzdělávání zaměstnanců v podobě školení placených zaměstnavatelem. Zbývající části kapitoly se věnují problematice systémů sociální ochrany, identifikaci jejich cílů a typologii sociálních států včetně geneze evropského sociálního státu (*welfare state*) od padesátých let 20. století do současnosti, ústící až do tzv. státu motivujícího k práci (*workfare state*). I když se v případě *workfare state* apeluje na aktivní individualistický přístup a postupné snižování sociálních výdajů, předkládaná data z oblasti veřejných financí ukazují, že realita je jiná.

Pátá kapitola mapuje vybrané problémy českého trhu práce jako součásti evropského trhu práce. Ačkoliv je míra nezaměstnanosti v ČR dlouhodobě pod evropským průměrem, je zde provedena precizní identifikace specifických problémů z českého prostředí, která odhaluje jistá rizika, jako například strukturální nezaměstnanost, meziregionální diference na úrovni krajů či nízkou mobilitu pracovní síly v rámci republiky. Autorčina expozice českých specifík je skutečně důkladná, vše je dle dobrého zvyku dokumentováno tabulkovým a grafickým aparátem.

Co napsat závěrem. Od knihy Marcely Pališkové nečekejte analýzu problematiky trhu práce z pohledu ekonomické teorie. Jedná se spíše o populárně naučnou publikaci s odborným nádechem, která však osloví i širší laickou veřejnost svým aktuálním tématem, strukturovanou stavbou, komplexním pojetím a poutavým výkladovým stylem. A i přes výše uvedené drobné výhrady se jedná o knihu povedenou a přínosnou.

Literatura:

- Brožová, D. (2006). *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Nakladatelství Oeconomica. 290 s. ISBN 80-245-1120-7.
- Holman, R. (2005). *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C. H. Beck. 3. Vydání. 564 s. ISBN 80-245-1880-0.